

Chuỗi cung ứng cao su: Các rủi ro và cơ hội để xây dựng một ngành kinh doanh có trách nhiệm hơn

Bản chỉ dẫn này do Global Witness soạn thảo đi kèm với các Hướng dẫn của Trung Quốc về Phát triển Bền vững Cao su Tự nhiên. Mục đích của bản chỉ dẫn là cung cấp một cái nhìn tổng quan về ngành cao su tự nhiên, chi tiết về rủi ro chuỗi cung ứng có liên quan đối với các công ty và các nhà đầu tư cao su, và các khuyến nghị về cách thức các công ty có thể giảm rủi ro thông qua việc thực hiện các hướng dẫn. Global Witness, một tổ chức phi chính phủ quốc tế có trụ sở tại London, đã và đang phối hợp với Phòng Thương mại về Xuất nhập khẩu Kim loại, Khoáng sản và Hóa chất Trung Quốc (Chinese Chamber of Commerce of Metals, Minerals and Chemicals Importers and Exporters hay CCCMC) trong nhiều năm để giúp xây dựng các hướng dẫn phù hợp với các tiêu chuẩn quốc tế.

Nhu cầu đất đai toàn cầu - nhu cầu đối với mô hình đầu tư đúng đắn

Thế giới hiện đang chứng kiến áp lực mở rộng đất đai mang tính thương mại lớn nhất trong lịch sử. Mười lăm năm qua đã chứng kiến ít nhất 48 triệu héc-ta đất ở các nước đang phát triển cho các nhà đầu tư toàn cầu thuê¹ và ngành nông nghiệp đang dẫn đầu trong số này, chiếm khoảng 78% các khoản đầu tư mục tiêu². Trong các khoản đầu tư nông nghiệp, các đồn điền cao su chiếm đáng kể với hơn 3,5 triệu héc-ta các khoản đầu tư được ghi nhận trong cùng kỳ³.

Trong một thế giới đang phải đối mặt với nhu cầu lương thực gia tăng và sự kham hiếm tài nguyên chưa từng thấy trong lịch sử, mối quan tâm đến đất nông nghiệp tất yếu sẽ tăng lên. Điều này đặc biệt đúng đối với các nước đang phát triển khi tại đây, các vụ mua bán đất thường được thực hiện dưới lớp vỏ bọc "phát triển quốc gia". Tuy nhiên, điều này gây tác động lên đất đai, thể hiện rõ qua việc hàng triệu người bị buộc phải rời khỏi mảnh đất của mình và rơi vào cảnh ngày càng nghèo đói hơn, và tình trạng phá hủy hàng loạt một số khu rừng nguyên sinh còn lại trên thế giới⁴. Đổi lại, các khoản đầu tư đất vô trách nhiệm đã gây tổn thất lớn về sinh kế và nguồn lương thực không còn được

đảm bảo trong các cộng đồng nông thôn, cũng như hủy hoại môi trường không thể phục hồi.

Ở Đông Nam Á, các đồn điền cao su có quy mô lớn là một trong những yếu tố tác động chính dẫn tới việc chuyển đổi đất đai có hại trên quy mô lớn, thường được gọi là “chiếm đoạt đất” và phá rừng. Các vụ mua bán đất không nhất thiết phải xảy ra theo cách này – đã có bằng chứng rõ ràng cho thấy việc đầu tư và hỗ trợ nông hộ nhỏ mang lại những lợi ích kinh tế, xã hội và môi trường lâu dài⁵. Các hướng dẫn CCCMC này nhằm mục đích thúc đẩy đầu tư có trách nhiệm và tìm nguồn cung ứng cao su tự nhiên.

Sự bùng nổ cao su thế kỷ 21 và tác động lên nhân quyền và môi trường

Dù theo truyền thống là một giống cây trồng thành công trong nông hộ nhỏ⁶, khi các nước sản xuất ở Đông Nam Á, kể cả Trung Quốc, đã hết đất, thì các nhà sản xuất cao su đã chuyển sang một số thị trường “cận biên” mới như Campuchia, Lào và Myanmar, lần này là thông qua việc mở rộng quy mô lớn. Các công ty cần lưu ý rằng đây là những quốc gia có phạm vi quản lý và pháp quyền yếu kém, mức độ tham nhũng cao và quyền sử dụng đất nghèo nàn⁷. Nhiều nghiên cứu tình huống, bao gồm cả nghiên cứu của Global Witness, đã chứng minh rằng các khoản đầu tư không đi kèm với các tiêu chuẩn thẩm định nghiêm ngặt có hậu quả tai hại cho các cộng đồng địa phương và môi trường.

Trung Quốc đang đóng một vai trò ngày càng quan trọng trong ngành cao su toàn cầu. Ngoài việc trở thành nhà sản xuất cao su trong nước lớn, Trung Quốc đang phát triển cơ sở cao su ở nước ngoài, và đã trở thành nhà nhập khẩu cao su tự nhiên lớn nhất thế giới⁸. Tới nay, Trung Quốc là nước tiêu thụ cao su tự nhiên lớn nhất, chiếm một phần ba

lượng tiêu thụ toàn cầu⁹. Khoảng 70% cao su tự nhiên được sử dụng trong sản xuất lốp xe¹⁰ và vào năm 2009, Trung Quốc đã trở thành quốc gia sản xuất ô tô lớn nhất thế giới¹¹.

Các rủi ro mà các công ty cao su phải đối mặt

Rủi ro môi trường, xã hội và tài chính của các khoản đầu tư cao su

Qua nghiên cứu của chúng tôi trên khắp Mê Kông, Global Witness đã chỉ ra rằng có những rủi ro về môi trường, xã hội và tài chính đáng kể liên quan đến nhu cầu cao su tự nhiên trên toàn cầu. Yếu tố tác động khi mở rộng ngành cao su tự nhiên ở các nước cận biên mới này liên quan đến việc các chính phủ cho các nhà đầu tư tư nhân thuê các khu đất rộng lớn. Do dài đất nông nghiệp rộng lớn đã được phát quang để tạo diện tích cho các đồn điền cao su lớn, các cộng đồng nông thôn nghèo và các hệ sinh thái rừng xung quanh lãnh chịu hậu quả¹².

Trong nhiều trường hợp ở Mê Kông, đất được thu mua cho các đồn điền đã được chuyển giao mà không có sự đồng ý của người sử dụng thông thường tại địa phương, tức là Người dân Bản địa có truyền thống sở hữu và sử dụng đất. Các chính quyền khu vực đã không tuân thủ luật pháp quốc gia của chính họ và các nghĩa vụ quốc tế nhằm bảo vệ tài nguyên rừng và quyền hưởng dụng của người dân địa phương¹³. Đã có nhiều trường hợp chiếm đoạt đất mà không có sự đồng ý và cưỡng ép người dân phải rời mảnh đất của họ ở Campuchia, Lào và Myanmar do đầu tư cao su quy mô lớn¹⁴. Điều này đã dẫn đến tình trạng nghèo đói và mất an ninh lương thực trên diện rộng, đồng thời phơi bày ra những rủi ro nghiêm trọng đối với các khoản đầu tư như mô tả dưới đây.

Quản lý yếu kém và tham nhũng

Không bảo vệ được quyền của các nhóm dễ bị tổn thương và bị cách ly khỏi xã hội thường là do sự quản lý yếu kém và tham nhũng¹⁵.

Global Witness đã báo cáo trước đây về cách các công ty cao su đã thông đồng với cựu chính quyền quân sự để chiếm giữ những vùng đất rộng lớn từ các cộng đồng nông nghiệp ở Myanmar. Nghiên cứu trước đây đã cho thấy các công ty cao su Việt Nam đã tiếp cận được hàng trăm nghìn héc-ta đất ở Campuchia và Lào qua các giao dịch bí mật và mạng lưới các công ty con phức tạp, tàn phá các cộng đồng và môi trường địa phương trong quá trình này.

Trong những trường hợp này, các luật quốc gia để đảm bảo bảo vệ rừng, quản lý đất đai có trách nhiệm, cung cấp bồi thường thiệt hại và tham vấn với cộng đồng địa phương đã không được thi hành.

Như vậy, các nhà đầu tư không được dựa vào chính phủ của quốc gia sở tại để đảm bảo thực hiện đầu tư mà không gây ra thiệt hại, mà thay vào đó, bản thân họ phải biết chịu trách nhiệm cho hành động đầu tư của mình.

Xung đột về tài nguyên

Ngày càng có nhiều cộng đồng địa phương trên toàn cầu đang cố gắng bảo vệ quyền hưởng dụng của mình bằng các cuộc biểu tình và tích cực tuyên truyền tại địa phương. Tuy nhiên, khi các chính phủ không giải quyết thỏa đáng các tranh chấp về đất đai, các công ty tư nhân thường được các lực lượng an ninh quốc gia hậu thuẫn, sẽ phản ứng bằng cách hăm dọa và vũ lực để bảo vệ lợi ích của họ. Điều này đã dẫn đến bạo lực, lạm dụng nhân quyền và thậm chí giết người¹⁶.

Tình trạng bất ổn dân sự đang diễn ra cũng có thể có những hệ lụy nghiêm trọng và rủi ro đối với các nhà đầu tư tham gia vào các giao dịch mua bán đất và đối với những người tìm nguồn cung cấp vật liệu từ các khu vực này. Tình trạng này bao gồm cả các hoạt động bị đình trệ, các vấn đề về lao động, các đồn điền và thiết bị bị hư hỏng. Đây là những rủi ro có thể giảm nhẹ được nếu quyền hưởng dụng được công nhận, các cộng đồng địa phương được tham vấn trước khi thu hồi đất, tiền đền bù được chi trả và các giao dịch mua bán đất diễn ra công khai và minh bạch. Các hướng dẫn CCCMC đưa ra một khuôn khổ nhằm giúp các công ty đạt được điều này.

Nạn phá rừng và suy thoái môi trường

Khi các khu rừng tự nhiên được chuyển đổi sang các đồn điền cao su độc canh quy mô lớn, sự thay đổi đáng kể trong việc sử dụng đất có thể có tác động tàn phá đến môi trường địa phương và tính đa dạng sinh học. Các đồn điền cao su độc canh đã làm mất môi trường sống và giảm sự đa dạng của các loài, chất lượng nước kém do bị rò rỉ ảnh hưởng đến nguồn cung lương thực, sức khỏe con người, xói mòn và sạt lở đất.

Chính phủ các nước luôn bỏ qua hành lang bảo vệ pháp lý đối với các khu rừng tự nhiên có lợi cho các đồn điền cao su¹⁷. Điều này khiến các công ty đồng lõa trong việc phá rừng trái phép chịu rủi ro về pháp lý và danh tiếng. Vấn đề này cũng được đề cập trong các hướng dẫn CCCMC.

Liên kết tài chính giữa quyền sử dụng đất và đầu tư đất đai

Mối liên kết tài chính giữa quyền sử dụng đất và đầu tư ngày càng trở nên quan trọng. Nhóm chuyên gia tư vấn tài chính, Dự án Munden, đã xem xét các chi phí tài chính liên

quan đến việc bỏ qua vấn đề hưởng dụng đất trong đầu tư đất đai¹⁸. Báo cáo của nhóm đã chứng minh rằng có nhiều rủi ro tài chính xuất hiện, và thay đổi từ việc chậm trễ trong thời gian thi công và tổn thất tài chính ngoài dự kiến do đình chỉ, khi thu giữ tài sản sau khi mất bảo hiểm¹⁹. Rủi ro gia tăng có thể rất nhanh chóng và không thể phục hồi: báo cáo đã kết luận rằng chi phí hoạt động toàn cầu trung bình của một khoản đầu tư ba năm khoảng 10 triệu USD có thể cao gấp 29 lần so với thông thường, nếu dự án buộc phải dừng hoạt động vì sự phản đối của địa phương²⁰.

Một báo cáo tiếp theo đã sử dụng dữ liệu không gian địa lý công khai để xác định mức độ "rủi ro hưởng dụng đất" (được xác định là "những tuyên bố về đất đai chông chéo làm giảm giá trị và khả năng tồn tại của đất nhượng công nghiệp") ở các nền kinh tế thị trường mới nổi. Campuchia là một trong hơn mười quốc gia được nghiên cứu. Báo cáo đã kết luận rằng "đất nhượng công nghiệp trên các mảnh đất công cộng chiếm 31% tổng diện tích được kiểm tra có một số trùng lặp với một lãnh thổ địa phương đã phân ranh giới"²¹.

Các nhà hoạch định chính sách của Liên minh châu Âu (EU) cũng đang xem xét việc đưa ra các quy định về ngành tài chính của EU nhằm ngăn chặn các khoản đầu tư vào các dự án gây thiệt hại ở nước ngoài, bao gồm cả những hoạt động góp phần vào nạn phá rừng và chiếm đoạt đất, tuân thủ các hướng dẫn CCCMC có thể giúp các công ty bảo đảm khoản đầu tư này và tránh bị truy tố.

NGHIÊN CỨU TÌNH HUỐNG: Hoàng Anh Gia Lai và Tập đoàn Cao su Việt Nam

Báo cáo Rubber Barons (Ông trùm Cao su) của Global Witness đã ghi nhận tác động tàn phá của việc đổ xô đi trồng cao su của Việt Nam đối với các cộng đồng địa phương ở Lào và Campuchia. Cuộc điều tra cũng cho thấy cách các nhà tài trợ quốc tế Ngân hàng Deutsche và Tập đoàn Tài chính Quốc tế (IFC) đã hậu thuẫn cho các kế hoạch chiếm đoạt đất này – thường là trái với chính sách của họ.

Ở cả Lào và Campuchia, luật pháp quốc gia có nghĩa vụ phải bảo vệ rừng, hạn chế quy mô nhượng đất cho người nước ngoài và đòi hỏi phải tham vấn với cộng đồng địa phương về việc sử dụng đất, nhưng các luật này hiếm khi được thi hành. Hàng triệu héc-ta đất đã được bàn giao mà người dân sống trên mảnh đất đó không hề hay biết hoặc không đồng ý.

Hai công ty lớn ở Việt Nam là hai nhân vật chính của câu chuyện này: Hoàng Anh Gia Lai (HAGL) và Tập đoàn Cao su Việt Nam (VRG). Những Ông trùm Cao su này và các công ty con của họ đã tiến hành chiếm đoạt đất mà không bồi thường, và hình ảnh vệ tinh cho thấy họ đã khai thác gỗ trái phép trong các khu rừng được bảo vệ.

HAGL và VRG đều nhận được những khoản đầu tư nước ngoài đáng kể từ Ngân hàng Deutsche và Tổng công ty Tài chính Quốc tế (IFC) của Ngân hàng Thế giới, trực tiếp hoặc thông qua các quỹ trung gian. Kể từ khi phanh phui ra các Ông trùm Cao su, các nhà tài trợ quốc tế của cả hai công ty đã thoái vốn²², và cơ quan chứng nhận gỗ toàn cầu Hội đồng Quản lý Rừng (Forest Stewardship Council) đã đình chỉ VRG sau khi có khiếu nại chính thức từ Global Witness²³. Trong khi đó, các cộng đồng ở Campuchia đã mất đất cho HAGL vẫn đang đàm phán với công ty trong một quá trình giải quyết tranh chấp do IFC tiến hành.

Cuộc điều tra HAGL và VRG của chúng tôi đưa ra một ví dụ tiêu biểu về những hậu quả mà các công ty phải đối mặt khi họ không thực hiện thẩm định chi tiết thỏa đáng để đảm bảo rằng các đồn điền do chính phủ phân bổ phù hợp với pháp luật. Khiếu nại của các cộng đồng chống lại HAGL tại Campuchia đã dẫn đến việc chủ đầu tư, Tổng công ty Tài chính Quốc tế, đưa ra lời nhắc nhở thẳng thắn rằng các công ty ngày càng mong muốn tuân thủ các tiêu chuẩn quốc tế trong suốt quá trình hoạt động của mình.

Những cải thiện trong tiêu chuẩn toàn cầu

Khi các tiêu chuẩn kinh doanh nông nghiệp toàn cầu và luật mềm đã được cải thiện trong vài năm qua, ngành cao su tự nhiên đã trở thành một trong những ngành hàng quan trọng còn lại trên toàn cầu vẫn chưa cam kết tuân theo các tiêu chuẩn bền vững. Tuy nhiên, tình trạng này đang thay đổi.

Hai năm qua đã chứng kiến những cam kết công khai từ các tập đoàn thương hiệu lớn về việc tìm nguồn nguyên liệu cao su tự nhiên bền vững. Vào năm 2016, hãng sản xuất lốp xe hàng đầu Michelin đã đưa ra Chính sách Tìm nguồn Cao su Thiên nhiên Bền vững mới cam kết rằng công ty sẽ không phá rừng và bảo vệ quyền sử dụng đất trong tất cả các hoạt động của mình. Công ty đặt mục tiêu lập bản đồ 100% nhà cung cấp của mình để đảm bảo khả năng truy xuất nguồn gốc đầy đủ của chuỗi cung ứng²⁴.

Vào tháng 9 năm 2017, Continental cũng đưa ra một thông báo rằng Tập đoàn đang chú trọng ưu tiên vào tính bền vững trong chuỗi cung cấp của mình, bao gồm cả truy xuất nguồn gốc tất cả các nhà cung cấp của Tập đoàn²⁵. Tuyên bố này theo sau tuyên bố của General Motors Hoa Kỳ vào tháng 5 rằng họ

sẽ làm việc với các công ty sản xuất lốp xe để đảm bảo truy xuất nguồn gốc trong chuỗi cung ứng của họ và tìm nguồn cung cấp cao su tự nhiên bền vững cho lốp xe²⁶. Nhà sản xuất cao su chính, Olam, đã đưa ra một "Tiêu chuẩn Bền vững về Cao su", bao gồm các cam kết "Tự do Chấp thuận Trước và Có Hiểu biết" và bảo vệ rừng²⁷.

Các công ty cao su, bao gồm cả các công ty có trụ sở tại Trung Quốc, nếu không làm theo các hướng dẫn mới, có nguy cơ mất cơ hội kinh doanh với các công ty quốc tế lớn trong chuỗi sản phẩm đầu ra.

Chiếm đoạt đất là một tội ác chống lại nhân loại?

Các giám đốc điều hành của công ty hiện nay có thể phải chịu trách nhiệm hình sự theo luật pháp quốc tế trước những tội liên quan đến việc chiếm đoạt đất và hủy hoại môi trường, sau những phát triển của Tòa án Hình sự Quốc tế. Một động thái gần đây của Kiểm sát viên Tòa án Hình sự Quốc tế (ICC) nhằm mở rộng phạm vi tập trung của tòa đã tạo ra bước chuyển dịch lớn trong công lý hình sự quốc tế; ở Campuchia, việc chiếm đoạt đất đã xảy ra một cách có quy mô và hệ thống đến mức mà ICC đang xem xét điều tra vụ việc như là một tội ác chống lại nhân loại

Kết luận

Sự suy thoái gần đây về giá cao su toàn cầu đã đẩy lên mối quan ngại về khả năng tồn tại và nhu cầu về cây trồng trong dài hạn. Tuy nhiên, khi các nền kinh tế tiêu thụ cao su tự nhiên trọng điểm tiếp tục phát triển và giá dầu tăng trở lại thì có khả năng dẫn đến nhu cầu tiếp tục mở rộng đồn điền cao su tự nhiên ở các nước cận biên mới này.

Các bài học từ ngành dầu cọ cho thấy cách nhận thức của người tiêu dùng và độ nhạy

cảm về nguồn gốc của những mặt hàng chính đã thay đổi. Các nhà sản xuất và nhà kinh doanh có thương hiệu toàn cầu đang ngày càng được kỳ vọng chứng minh chuỗi cung ứng của họ là một chuỗi cung ứng có trách nhiệm và không liên quan đến việc chiếm đoạt đất, phá rừng hoặc lạm dụng nhân quyền.

Với sự thống trị của Trung Quốc trong sản xuất cao su tự nhiên toàn cầu, nếu các công ty Trung Quốc tiến thêm một bước để đạt được các tiêu chuẩn cao hơn và đầy tham vọng này, và thực hiện các bước để chứng minh chuỗi cung ứng của họ hoạt động có trách nhiệm thì rủi ro liên quan đến vi phạm môi trường và nhân quyền sẽ giảm đáng kể. Các công ty Trung Quốc và các công ty khác trong chuỗi cung ứng cần xem xét để áp dụng và thực hiện các hướng dẫn mới về cao su nhằm giảm bớt rủi ro trong chuỗi cung ứng của họ và dẫn đường cho các công ty khác làm như vậy.

www.globalwitness.org

¹ Theo số liệu từ cơ sở dữ liệu Land Matrix <http://www.landmatrix.org/en/> (đã truy cập ngày 03 tháng 10 năm 2017)

² 'Quyền sở hữu đất và Đổ xô đi tìm Đất: Các Phát hiện về Áp lực Thương mại Toàn cầu lên Dự án Nghiên cứu Đất', Anseeuw, W., Alden Wily, L., Cotula, L., Taylor, M., Tháng 1 năm 2012 http://www.landcoalition.org/sites/default/files/publication/1205/ILC%20GSR%20report_ENG.pdf, tr.4

³ Theo số liệu từ cơ sở dữ liệu Land Matrix tại thời điểm viết <http://www.landmatrix.org/en/get-the-detail/by-crop/rubber/?more=70> (đã truy cập ngày 11 tháng 10 năm 2017)

⁴ Các Khu rừng Nguyên sinh Cuối cùng trên Thế giới Đang bị Khai thác Dần dần', Viện Tài nguyên Thế giới (World Resources Institute), ngày 17 tháng 1 năm 2017, <http://www.wri.org/blog/2017/01/world%E2%80%99s-last-intact-forests-are-becoming-increasingly-fragmented>

⁵ Báo cáo của Olivier De Schutter, Chuyên viên báo cáo Đặc biệt về quyền sử dụng lương thực, lên

Phiên họp thứ 16 của Hội đồng Nhân quyền vào ngày 20 tháng 12 năm 2010; "Hãy Thức tỉnh Trước khi Quá Muộn: Phát triển Nông nghiệp Thực sự Bền vững vì An ninh Lương thực trong Bối cảnh Biến đổi Khí hậu", Đánh giá về Tình hình Thương mại và Môi trường năm 2013, Hội nghị Liên hợp quốc về Thương mại và Phát triển (UNCTAD)

⁶ Các nông hộ nhỏ góp phần lớn vào sản lượng trong ba nước sản xuất hàng đầu, chiếm 90% cao su ở Thái Lan, 85% ở Indonesia và 93% ở Malaysia. Trên thế giới, các nông hộ nhỏ sản xuất đến 80-85% sản lượng cao su tự nhiên toàn cầu.

⁷ Tổ chức Minh bạch Quốc tế (Transparency International - TI), "Chỉ số Nhận thức Tham nhũng (Corruption Perceptions Index) năm 2016" https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016#table

⁸ Các Nước Xuất khẩu Hàng đầu Thế giới, Nhập khẩu Cao su Tự nhiên theo Quốc gia <http://www.worldstopexports.com/natural-rubber-imports-by-country/> (đã truy cập ngày 5 tháng 10 năm 2017)

⁹ Theo số liệu UNCOMTRADE (đã truy cập ngày 5 tháng 10 năm 2017)

¹⁰ "Đóng góp của Ngành Cao su và Lốp xe trong cuộc tham vấn cộng đồng về Sáng kiến Vật liệu Thô", Hiệp hội các Nhà sản xuất Cao su và Lốp xe châu Âu (ETRMA), tháng 9 năm 2010, trang 3 <http://www.etrma.org/uploads/Modules/Documentsmanager/2010-09-17-tyre-and-rubber-industry's-contribution-to-a-public-consultation-on-the-raw-materials-initiative.pdf>

¹¹ "Trung Quốc Vượt qua Mỹ trở thành Thị trường Ô tô Hàng đầu Thế giới", Tạp chí Phố Wall, ngày 12 tháng 1 năm 2010

<https://www.wsj.com/articles/SB10001424052748703652104574651833126548364>; Theo số liệu từ OICA (Tổ chức các nhà Sản xuất Xe cơ giới Quốc tế hay International Organization of Motor Vehicle Manufacturers)

<http://www.oica.net/category/production-statistics/> (đã truy cập ngày 5 tháng 10 năm 2017)

¹² Xem "Rubber Barons (Các Ông trùm Cao su): các công ty Việt Nam và các nhà tài trợ quốc tế đang gây ra một cuộc khủng hoảng chiếm đoạt đất ở Campuchia và Lào ra sao", Global Witness, tháng 5 năm 2013

<https://www.globalwitness.org/en/campaigns/land-deals/rubberbarons/>

¹³ "Đất bị Ô nhiễm; Tham nhũng trong các giao dịch mua bán đất quy mô lớn", quyền tác giả thuộc Global Witness, Giáo sư Olivier De Schutter, cựu Chuyên viên báo cáo Đặc biệt của LHQ về quyền được ăn uống, và Hội nghị bàn tròn về Trách nhiệm Giải trình của Công ty Quốc tế (International Corporate Accountability)

Roundtable hay ICAR), tháng 11 năm 2016
<https://www.globalwitness.org/en/campaigns/land-deals/tainted-lands-corruption-large-scale-land-deals/>

¹⁴ “Rubber Barons (Các Ông trùm Cao su): các công ty Việt Nam và các nhà tài trợ quốc tế đang gây ra một cuộc khủng hoảng chiếm đoạt đất ở Campuchia và Lào ra sao”, Global Witness, tháng 5 năm 2013; “Súng, Thân hữu và Cây trồng: Các thân hữu quân đội, chính trị và kinh doanh đã âm mưu chiếm đoạt đất ở Myanmar ra sao”, Global Witness, tháng 3 năm 2015

<https://www.globalwitness.org/en/campaigns/land-deals/guns-cronies-and-crops/>

¹⁵ Tổ chức Minh bạch Quốc tế (Transparency International - TI), op cit; Global Witness và cộng sự 2016, op cit

¹⁶ Xem nghiên cứu sâu rộng của Global Witness về các nhà hoạt động môi trường

<https://www.globalwitness.org/en/campaigns/environmental-activists/>

¹⁷ Global Witness, 2013, op cit

¹⁸ Các Rủi ro Tài chính của việc Hưởng dụng Đất Không An toàn: Một Quan điểm Đầu tư, Chuẩn bị cho Sáng kiến Quyền và Tài nguyên của Dự án Munden, tháng 12 năm 2012

¹⁹ op cit, tr.5

²⁰ op cit, tr.2

²¹ Vốn Toàn cầu, Đất nhượng Địa phương: Một Cuộc Kiểm tra Dựa trên Dữ liệu về Rủi ro Hưởng dụng Đất và Đất nhượng Công nghiệp ở các Nền kinh tế Thị trường Mới nổi, Chuẩn bị cho Sáng kiến Quyền và Tài nguyên của Dự án Munden, tháng 9 năm 2013; Trung tâm Dữ liệu về Kinh doanh và Nhân quyền (Business and Human Rights Resource Centre) <https://business-humanrights.org/en/pdf-global-capital-local-concessions-a-data-driven-examination-of-land-tenure-risk-and-industrial-concessions-in-emerging-market-economies>

²² “Ngân hàng Deutsche thoái vốn khỏi công ty chiếm đoạt đất Việt Nam HAGL sau khi bị Global Witness phanh phui, Global Witness, ngày 29 tháng 11 năm 2013

<https://www.globalwitness.org/en/archive/deutsche-bank-divests-vietnamese-land-grabber-hagl-following-global-witness-expose/>; “Credit Suisse đã bỏ qua các cam kết về nhân quyền và trở thành cổ đông chính trong tập đoàn cao su Việt Nam 2 tuần sau vụ bê bối chiếm đoạt đất”, Global Witness, ngày 12 tháng 12 năm 2013

<https://www.globalwitness.org/en/archive/credit-suisse-ignored-human-rights-commitments-and-became-major-shareholder-vietnamese/>

²³ “Hội đồng Quản lý Rừng tách rời khỏi Tập đoàn Cao su Việt Nam”, FSC, ngày 26 tháng 11 năm

2015 <https://ic.fsc.org/en/news-updates/fsc-press-releases/id/1288>

²⁴ Michelin, “Quản lý Chuỗi Cung ứng Cao su Thiên nhiên Có trách nhiệm”
<https://purchasing.michelin.com/en/responsible-managment-natural-rubber-supply-chain/>(đã truy cập ngày 5 tháng 10 năm 2017)

²⁵ Continental, Tầm quan trọng của tính Bền vững trong việc Lựa chọn Nhà cung cấp Tiếp tục được Continental Gia tăng trong việc Mua hàng '
<https://www.continental-tires.com/car/media-services/newsroom/20170904-importance-of-sustainability> (đã truy cập ngày 5 tháng 10 năm 2017)

²⁶ General Motors, “GM Thực hiện mục tiêu Lốp Cao su Tự nhiên Bền vững”
<http://www.gm.com/mol/m-2017-may-0515-tires.html> (đã truy cập ngày 5 tháng 10 năm 2017)

²⁷ “Tự do Chấp thuận Trước và có Hiểu biết” hay ‘Free Prior and Informed Consent - FPIC’ là một tiêu chuẩn toàn cầu của LHQ về việc thiết lập “sự tham gia từ dưới lên và tham vấn Người dân Bản địa trước khi bắt đầu phát triển trên đất tổ tiên hoặc sử dụng các tài nguyên trong lãnh thổ của Người dân Bản địa”, Lorenza B. Fontana và Jean Grugel, “Chính trị có sự tham gia của Người dân Bản địa thông qua “Tự do Chấp thuận Trước và có Hiểu biết”: Những phản ánh từ Trường hợp Bolivia” (2016) 77 World Development 249-261; Tiêu chuẩn Bền vững về Cao su Olam 2013